

Aitkopības paraugaprekins

Saturs

1. Bioloģiskā aitkopība.....	3
1.1. Uzturēšanas apstākļi	3
1.2. Barošana	3
1.3. Veselība.....	4
1.4. Dzīvnieku ieviešana saimniecībā.....	4
2. Aitkopības paraugaprēķins.....	5
2.1. Ganāmpulka sastāvs.....	5
2.2. Barības devas	5
2.2.1. Aitu barības devas	5
2.2.2. Jēru barības devas	6
2.3.1. Tiešās izmaksas	7
2.3.2. Netiešās izmaksas	8
2.3.3. Ar aitkopību saistītās izmaksas kopā	9
2.4. Aitkopības produkcija	9
Produkcija	10
2.5. Pamatprodukcijas ražošanas pašizmaksa	10
2.6. Izmaksu / ieņēmumu kopsavilkums.....	11
2.7. Produktu attīstības centrs.....	12

1. Bioloģiskā aitkopība

1.1. Uzturēšanas apstākļi

Salīdzinājumā ar citu mājdzīvnieku turēšanu, bioloģiskā aitkopība atšķiras no parastās lopkopības ražošanas mazāk. Aitas ir brīvā turēšanā. Labi piemērotas aitu turēšanai ir nesiltinātas koka ēkas, dažkārt pietiek tikai ar labu aizsardzību no vēja. Aitas nebaidās no aukstuma, bet tās nepanes mitrumu. Ziemā piekļuvi ūdenim atvieglo elektriski uzsildāmi dzeramā ūdens trauki. Aitas ganību sezonā varētu uzturēties ārā visu diennakti. Citā laikā, ja klimatiskie apstākļi un veselības ļauj, aitas ir jālaiž pastaigā. Ja lopkopības ēkā ir pietiekami daudz vietas, nav pienākums laist dzīvniekus ziemā pastaigā ārā. No dzīvnieku labklājības un veselības aizsardzības viedokļa tomēr tas būtu vēlams. Aitu ganībām ir jābūt daudzveidīgām un jāsniedz karstajās vasaras dienās patvērums no saules. Aitām, īpaši jēriem, patīk, ja ganībās ir kāds augstāks paugurs vai aizaugusi akmens kaudze. Aitas ir arī ļoti pateicīgas, ja ganībās ir koki, stabi u.c., pret kuriem tās var sevi pakasīt. Gaļas aitas beigu nobarošanas laikā ir jātur tikai kūti, bet šis laiks nedrīkst pārsniegt 1/5 no viņu dzīves laika un nedrīkst pārsniegt trīs mēnešus.

Pastaigas zona, ja tā ir salīdzinoši neliela, varētu būt ar cietu segumu, kas ļauj savākt kūtsmēslus, lai novērstu barības vielu noplūdi augsnē. Ja ārējā pastaigas zona nav ar cietu segumu, ganību sezonas sākumā uz tās nedrīkst laist mazos jērus, jo zeme ir piesārņota ar parazītiem un jēri var viegli inficēties. Aitām ir jānodrošina atnešanās no ganāmpulka nošķirtā vietā.

1.2. Barošana

Aitas ir atgremotāji dzīvnieki un to gremošanas orgānu uzbūve un funkcijas būtiski neatšķiras no liellopu orgāniem. Vismaz 60% no aitu dienas devas sausnas sastāv no rupjās barības, zaļbarības vai skābbarības. Nepieciešamās minerālvielas dod profilaktiski kopā ar barību, nevis injicē. Aitas parasti var veiksmīgi barot arī tikai ar zaļbarību, papildus dodot minerālvielas. Spēkbarība ir zināmā mērā ir nepieciešama piena sintēzei zīdīšanas periodā. Priekšnoteikums ir ļoti labas kvalitātes ganības un ziemā kvalitatīva siena vai skābbarības esamība. Ļoti labi aitām ir piemērots dabīgo pļavu zālāju sugām bagāts siens. Ziemas barību iespējas gadījuma ieteicams dažādot ar lapu slotiņām. Slotiņām ir piemērotas visas lapkoku sugas un slotiņas gatavo vasaras otrajā pusē, pēc siena laika. Šāda barība uzlabo gremošanu un apgādā dzīvnieku ar minerālvielām un vitamīniem un ir labas vielmaiņas slimību profilaksē. Grūsnības pirmajos trīs mēnešos augļi pieaug maz un aitas var barot pieticīgi, atbilstoši viņu dzīves vajadzībām. Šī vajadzība tiek segta ar 1,5 līdz 2 kg pļavas sienu, kam papildus dod minerālvielas. Spēcīgāk aitas ir jābaro 4. un 5. grūsnības mēnešos, jo augļi šajā periodā jau ir lielāki un aitas ir jāuzkrāj ķermeņa rezerves, ko zīdīšanas laikā izmantot piena ražošanai.

Zīdošām aitām barības daudzums lielā mērā ir atkarīgs no piena vajadzības, kas ir lielāka, ja aitai ir vairāki jēri un mazāka vienam jēram. Barošanā ir jāņem arī vērā, ka ikdienas piena daudzums ir lielāks zīdīšanas perioda sākumā un samazinās perioda beigās. Balstoties uz piena ražošanu un uzturvielu saturu barība, ir jādod papildus barība un spēkbarība⁰. Pēc atnešanās aitām tiek doti labi dārzeni (piemēram, lopbarības bietes, puscukurbietes, kāļi), kas ceļ piena ražīgumu un palielina pamata barības daudzumu, ko dzīvnieks spēj apēst. Tas nodrošina jēru ātrāku augšanu un labu veselību. Dārzenus parasti dod sasmalcinātus, tos var arī sajaukt ar graudaugu miltiem.

Jēriem ir jāsaņem mātes piens vismaz 45 dienas. Parasti otrajā dzīves nedēļā jēri, papildus mātes pienam, sāk dot arī citu barību. Pēc nošķiršanas no mātes tos laiž labās, no parazitātiem tīrās ganībās, kur iepriekšējā gadā aitas nav ganītas. Piemērotas ir tādas ganības, kur no pirmā plāvuma sagatavoja sienu vai skābbarību.

1.3. Veselība

Aitas ir ļoti jutīgas pret parazitātiem. Parazītu problēmas ir jānovērš, radot attiecīgus turēšanas apstākļus, jo profilaktiska apkarošana ar veterinārajiem līdzekļiem nav atļauta. Infekcijas novēršanas pamatnoteikums: izvairīties no pārganīšanas, jo aptuveni 80% no parazitātiem atrodas līdz 5 cm augstuma virs zemes. Ir ieteicams ne vairāk, ka 10 aitas uz hektāru. Ļoti svarīgi ir sistēmas izveidošana pastāvīgajās ganībās, kur ziemas barības sagādāšana un ganīšana notiek pārmijus tā, lai parazītu reproduktīvais cikls pārtrūktu. Efektīgs kultūras ganību atjaunošanas paņēmieni ir graudaugu audzēšana augsekās. Problēma var būt arī aitu drudzis. To var novērst, ja aitas pirms atnešanās nepārbaro un tām nepieciešamības gadījumā dod selēnu. Mutes un nagu problēmas pasliktina dzīvnieku labsajūtu un ar to rada pieauguma un citu ražošanas rādītāju samazināšanos. Ar hroniskajām kāju problēmām dzīvnieku augsts procents ganāmpulkā parasti ir dzīvnieku zema labklājības līmeņa rādītājs. Kāju problēmu galvenie iemesli ir nepareiza barošana un slikti turēšanas apstākļi. Nagu regulāra apgriešana ir labs kāju problēmu profilakses pasākums. Atkarībā no dzīvnieki kustības aktivitātes, nagus vajadzētu apgriezt 1-2 reizes gadā.

1.4. Dzīvnieku ieviešana saimniecībā

Ja bioloģiskās aitas nav iespējams iegādāties, ar AKI piekrišanu var iepirkt dzīvniekus no nebioloģiskajiem ganāmpulkiem: ganāmpulka palielināšanai vai uzlabošanai saimniecībā var ievest jaunas, vēl neatnesušās aitas 20% apjomā no ganāmpulka aitu skaita. Šo daļu var palielināt līdz 40 procentiem uzņēmumu ievērojami paplašinot vai citas sugas iegādē. Lai aitas varētu pārdot kā bioloģisku produktu, tās ir jāuztur atbilstoši bioloģiskas lopkopības prasībām vismaz sešus mēnešus.

2. Aitkopības paraugaprēķins

2.1. Ganāmpulka sastāvs

Aitkopības paraugaprēķina sastādīšanā viens no priekšnoteikumiem ir ganāmpulka noteikts lielums. Aprēķinā balstās uz pamata ganāmpulku, kurā ir 100 aitas un papildus 3 auni. Par jēru dzimstības līmeni uzskata 1,4 jērus uz vienu aitu. Uzaug tikai 1,3 jēri uz 1 aitu (cēlonis: jēru slimības/mirstība). Ganāmpulkā uz 100 aitām ir 130 jēri. No 130 jēriem 20 jērus-mātītes atstāj ganāmpulka atjaunošanai un 110 realizē 8-9 mēnešu vecumā.

1.tabula. Ganāmpulka sastāvs 100 galvu pamata ganāmpulkā

Lopu skaits ganāmpulkā	Skaits
Aitas	100
Auni	3
Jēri	130
Kopā lopu ganāmpulkā	233

2.2. Barības devas

2.2.1. Aitu barības devas

Barības devās ir norādīts nepieciešams barības daudzums kūts periodā (ziemā) un ganību periodā (vasarā). 2.tabulā ir sniegts aitu barošanas dienu skaits, barības daudzums dienā, barības norma periodā kopā, barības cena un barības veida kopējā izmaksa noteiktā periodā.

1.tabula Aitu barības devas

Periods / barības veids	Dienas	Dienas deva, kg	Kopā vienai aintai, kg	Cena, €/kg	Izmaksa, €
Ganību periods (6 mēneši)					
Daudzgadīgā zāle	180	6	1080	0,007	7,59
Minerālbarība Aita Plex	180	0,01	1,8	0,510	0,92
Sāls	180	0,015	2,7	0,380	1,03
Kūts periods (6 mēneši)					
Grūsnuma periods (3 mēneši)					
Siens	90	1,8	162	0,064	10,35
Minerālbarība	90	0,01	0,9	0,510	0,46
Graudaugu maisījums (spēkbarība)	60	0,4	24	0,120	2,88
Sāls	90	0,015	1,35	0,380	0,51
Zīdīšanas periods (3 mēneši)					
Siens	90	1,8	162	0,064	10,35
Minerālbarība	90	0,015	1,35	0,510	0,69
Spēkbarība	90	1,2	108	0,120	12,96
Sāls	90	0,015	1,35	0,380	0,51
KOPĀ					48,26

Aunu barības devas

Barības devās ir norādītas nepieciešamās barības devas auniem kūts periodā (ziemā) un ganību periodā (vasarā). 3. tabulā ir sniegts aunu barošanas dienu skaits, barības daudzums dienā, barības norma periodā kopā, barības cena un barības veida kopējā izmaksa noteiktā periodā.

3.tabula Aunu barības devas

Periods / barības veids	Dienas	Dienas deva, kg	Kopā vienam aunam, kg	Cena, €/kg	Izmaksa, €
Ganību periods (6 mēneši)					
Daudzgadīgā zāle	180	6	1080	0,007	7,59
Minerālbarība	180	0,01	1,8	0,510	0,92
Sāls	180	0,015	2,7	0,380	1,03
Graudaugu maisījums (spēkbarība)	30	0,5	15	0,120	1,80
Kūts periods (6 mēneši)					
Siens	180	1,6	288	0,064	18,41
Minerālbarība	180	0,01	1,8	0,510	0,92
Sāls	180	0,015	2,7	0,380	1,03
KOPĀ					31,69

2.2.2. Jēru barības devas

4 tabulā ir sniegts jēru barošanas dienu skaits, barības daudzums dienā, barības norma periodā kopā, barības cena un barības veida kopējā izmaksa noteiktā periodā.

4.tabula Jēru barības devas

Periods / barības veids	Dienas	Dienas deva, kg	Kopā vienam jēram, kg	Cena, €/kg	Izmaksa, €
Ganības (maijs-oktobris)					
Daudzgadīgā zāle	180	3	540	0,007	3,80
Minerālbarība	180	0,005	0,9	0,510	0,46
Sāls	180	0,0075	1,35	0,380	0,51
Kūts periods (3 mēneši)					
Siens	90	0,9	81	0,064	5,18
Minerālbarība	90	0,005	0,45	0,510	0,23
Sāls	90	0,0075	0,675	0,380	0,26
KOPĀ					10,43

2.3. Izdevumi

Izmaksu aprēķināšanā izmaksas ir sadalītas tiešās izmaksās un netiešās izmaksās. Par pamatu izmaksu klasifikācijai ir izdevumu sadale starp objektiem. Tiešās izmaksas pārnes tieši uz izmaksas objektiem, netiešās izmaksas tiek sadalītas starp izmaksu objektiem atkarība no izmaksu veida un izmantošanas mērķiem. Netiešo izmaksu sadalīšana aitkopībā ir samērā

sarežģīta, tā kā izdevumi ir saistīti ar aitu, aunu un jēru audzēšanu. Šajā paraugaprēķinā netiešās izmaksas tiek summētas un sniegtas par visu ganāmpulku kopēji, t.i., netiešās izmaksas nav iedalītas pa izmaksu objektiem. Tiešās izmaksas ir šādas: izmaksas par barību, minerālvielām, medikamentiem un veterinārajiem pakalpojumiem, kā arī aitu cirpšanu un krotālijas. Netiešās izmaksas ir šādas: kūts, elektriskā gana un aploka nolietojums, apdrošināšanas prēmijas, krotāliju standziņu nolietojums, elektrība, zemes nodoklis un darbaspēka izmaksas.

2.3.1. Tiešās izmaksas

Tiešās izmaksas ir sniegtas pa lopu sugām. 5.tabulā ir sniegtas vienas aitas audzēšanai patērētās tiešās izmaksas: izmaksas nosaukums, norma, vienība, vienības cena un izmaksas kopā.

5.tabula. Tiešās izmaksas uz vienu aitu, €/gadā

Izmaksas nosaukums	Vienai aitam kopā, kg	Vienība	Cena, €/kg	Izmaksas, €
Daudzgadīgā zāle	1080	kg	0,0070	7,59
Siens	324	kg	0,0639	20,71
Lopbarība	132	kg	0,1200	15,84
Minerālbarība	4,05	kg	0,5100	2,07
Sāls	5,4	kg	0,3800	2,05
Medikamenti un veterinārais dienests	1	Procedūra	4,7934	4,79
Cirpšana (pakalpojums)	1	Procedūra	1,9173	1,92
KOPĀ				54,97

6.tabulā ir sniegtas viena auna audzēšanai patērētās tiešās izmaksas: izmaksas nosaukums, norma, vienība, vienības cena un izmaksas kopā.

6.tabula. Tiešās izmaksas uz vienu aunu, €/gadā

Izmaksas nosaukums	Vienam aunam kopā, kg	Vienība	Cena, €/kg	Izmaksas, €
Daudzgadīgā zāle	1080	kg	0,007	7,59
Siens	288	kg	0,064	18,41
Spēkbarība	15	kg	0,120	1,80
Minerālbarība	3,6	kg	0,510	1,84
Sāls	5,4	kg	0,380	2,05
Medikamenti un veterinārais dienests	1	Procedūra	4,793	4,79
Cirpšana (pakalpojums)	1	Procedūra	1,917	1,92
Krotālijas	1	pāris	0,007	7,59
KOPĀ				38,40

7. tabulā ir sniegtas viena auna audzēšanai patērētās tiešās izmaksas: izmaksas nosaukums, norma, vienība, vienības cena un izmaksas kopā.

7.tabula Tiešās izmaksas uz vienu jēru, €/9 mēnešos

Izmaksas nosaukums	Vienam jēram kopā, kg	Vienība	Cena, €/kg	Izmaksa, €
Daudzgadīgā zāle	540,00	kg	0,007	3,80
Siens	81,00	kg	0,064	5,18
Spēkbarība	0	kg	0,120	0,00
Minerālbarība	1,35	kg	0,510	0,69
Sāls	2,03	kg	0,380	0,77
Medikamenti un veterinārais dienests	1	Procedūra	2,395	2,40
Cīrpšana (pakalpojums)	0	Procedūra	1,917	0,00
Krotālijas	1	pāris	0,895	0,89
KOPĀ				13,72

2.3.2. Netiešās izmaksas

Netiešās izmaksas ir sniegtas par visu ganāmpulku (8.tabula). Aitkopībā netiešās izmaksas ir: kūts nolietojums, elektriskā gana un aploka nolietojums, apdrošināšanas prēmijas, krotāliju standziņu nolietojums, elektrība, zemes nodoklis un darbaspēka izmaksas.

8.tabula. Netiešās izmaksas aitkopībā, €/gadā

Izmaksas nosaukums	€/gadā
Ēku nolietojums	817,38
Elektriskais gans + aploks (23 ha)	165,27
Apdrošināšana	127,82
Krotāliju knaibles	5,97
Elektrība (gans + kūts)	446,74
Zemes nodoklis	92,00
Darbaspēka izdevumi	5359,00
KOPĀ	7014,18

Netiešās izmaksas kopā ir € 7,014.18, no kuām lielāko daļu sastāda izmaksas par darbaspēku (76%) (8.tabula).

Kūts nolietojuma aprēķinā par pamatu ir ņemtas ēkas celtniecības izmaksas, kas 250 m² kūts būvniecībā sastāda € 24,521.30. Kūts kalpošanas laiks ir plānots 30 gadi. Pie šāda aprēķina nolietojums būs € 817,38 gadā.

Elektriskā gana un aploka nolietojuma aprēķināšanā par pamatu ir ņemtas materiālu un uzstādīšanas izmaksas, kas ir aptuveni € 826,34. Elektriskā gana un aploka izmantošanas laiks ir plānots 5 gadi. Pie šāda aprēķina elektriskā gana un aploka nolietojums būs € 165,27 gadā.

Apdrošināšanas prēmijas ir aprēķinātas atbilstoši ēkas apdrošināšanai, kuras lielums aplēsti ir € 127,82 gadā. Krotāliju knaibļu vērtība ir € 17,89, to izmantošanas laiks ir plānots uz 3 gadiem, pie šāda aprēķina knaibļu nolietojums būs 5,97 €/gadā. Izmaksās par elektroenerģiju ņem vērā kūts un elektriskā gana elektroenerģijas patēriņu, 100 galvu ganāmpulkam vidējā elektroenerģijas izmaksa gadā ir € 446,74. Balstoties uz zemes nodokļiem cenu tarifiem, zemes nodoklis ir aprēķināts 4 €/ha (Veru un Pelvas novadu vidējais zemes nodokļa tarifs).

Darbspēka izmaksas ir aprēķinātas, pamatojoties uz 100 galvu pamata ganāmpulka apkopšanai patērēto laiku, kas ir gadā vidēji viena gada darbspēka vienība, jeb 2330 stundas (vienam lopam aptuveni 10 stundas/gadā). Algas izmaksu aprēķināšanā tiek ņemta vērā Igaunijā noteiktā minimālā darba stundas likme, kas ir 2,3 €/h. Pie šāda aprēķina patēriņš darbspēkam būs € 5359,00/gadā.

2.3.3. Ar aitkopību saistītās izmaksas kopā

Apkopojot tiešās un netiešās izmaksas, ar aitkopību saistītās izmaksas kopā ir sniegtas 9.tabulā. Kopējās izmaksas aitu, aunu un jēru audzēšanā ir € 14,410.14 gadā, lielāko daļu no izmaksām sastāda barība (39%) un darba algas (37%).

9.tabula. Aitkopības izdevumi kopā, €/gadā un izmaksu sadalīšanās

Izmaksas nosaukums	Izdevumi, €	izmaksu iedalīšanās, %
Barības izmaksas	5663,92	39,31
Minerālbarība + sāls	612,95	4,25
Medikamenti un veterinārais dienests	805,29	5,59
Citas tiešās izmaksas	313,81	2,18
Nolietojums	988,61	6,86
Algu izmaksas	5359,00	37,19
Zemes nodoklis	92,00	0,64
Apdrošināšana	127,82	0,89
Citas netiešās izmaksas	446,74	3,10
KOPĀ	14410,14	100

2.4. Aitkopības produkcija

Aitkopībā iegūstamā produkcija iedalās pamata, blakus un sekundārajā produkcijā. Galvenie produkti ir gaļa, blakus un sekundārie produkti ir vilna un kūtsmēsli. Uz vienu aitu dzimst 1,4 jēri, no kuriem izaug tikai 1,3. 100 galvu ganāmpulkā ir 130 uzaudzīnāti jēri, no kuriem 20 savukārt paliek ganāmpulka papildināšanai un 110 pārdod. Jērus pārdod 9 mēnešu

vecumā, dzīvsvarā 45 kg jeb apmēram 20 kg kautsvarā. Ieņēmumi no jēra gaļas pārdošanas ir plānoti 8436,34 € /gadā, pieņemot, ka 2200 kg gaļas pārdod par 3,83 €/kg.

Izbrāķētās aitas pārdod gaļā, pieaugušo aitu dzīvsvars ir 65 kg jeb apmēram 35 kg kautsvarā. No ganāmpulka ik gadu izbrāķē 20% aitas, tātad no 100 galvu ganāmpulka izbrāķē 20 aitas. Ieņēmumi no izbrāķēto aitu gaļas pārdošanas veido 1789,53 €/gadā, pieņemot, ka 700 kg pārdod par 2,56 €/kg.

Blakus un sekundāro produktu pārdošanā rēķinās ar kūtsmēslu pārdošanas cenu 8,5 €/t un vilnas pārdošanas cenu 0,64 €/kg. Kūtsmēslu kopējo daudzumu uz vienu aitu un aunu rēķina 0,7 tonnas/gadā un uz vienu jēru 0,35 t/gadā (tabulā ir ņemti vērā kūts periodā saražotie kūtsmēsli). Vilnas daudzuma aprēķināšanā tiek pieņemts, ka no vienas aitas un auna cirpšanas iegūst 4 kg vilnas uz vienu lopu gadā.

Vislielākais pārdošanas ieņēmums uzņēmumam ir no pamatprodukta, jeb aitas gaļas pārdošanas (73%) (10.tabula).

10. tabula. Produkcijas pārdošana un no pārdošanas iegūtie ieņēmumi

Dzīvnieku grupa	Produkci ja	Produkci ja, kg / uz vienu lopu	Lopi, gab.	Kopējais produkcij as apjoms, kg	Cena, € / vienība	Kopējie ienākumi, €	ieņēmum u daļa,%
Jērs	Gaļa	20	110	2200	3,83	8436,34	73,43
	Mēsli	350	130	45500	0,01	386,76	3,37
Aita	Gaļa	35	20	700	2,56	1789,53	15,58
	Vilna	4	100	400	0,64	255,65	2,23
	Mēsli	700	100	70000	0,01	595,02	5,18
Auns	Vilna	4	3	12	0,64	7,67	0,07
	Mēsli	700	3	2100	0,01	17,85	0,16
KOPĀ						11488,81	100

2.5. Pamatprodukcijas ražošanas pašizmaksa

Aitkopības galvenā ražošanas produkcija ir jēra gala. Galvenās produkcijas ražošanas pašizmaksu aprēķināšanai no kopējām izmaksām atskaita pamata un blakus produkcijas vērtību un daļa iegūto rezultātu ar galveno produkciju. Galvenās produkcijas ražošanas pašizmaksa ir 4,51 €/kg (11.tabula)

11.tabula. Pamata produkcijas ražošanas pašizmaksa

Kopējie izdevumi, €	14410,14
Ieņēmumi no jēra gaļas pārdošanas, €	1789,53
Ieņēmumi no vilnas pārdošanas, €	263,32
Ieņēmumi no kūtsmēslu pārdošanas, €	999,63
Izdevumi pamatprodukcijai, €	11357,67
Pamata produkcijas ražošanas pašizmaksa, €/kg	5,16

2.6. Izmaksu / ieņēmumu kopsavilkums

Paraugaprēķina izmaksu un ieņēmumu kopsavilkumā tiek pieņemts, ka visas ar aitkopību saistītās izmaksas un ieņēmumi ir ņemti vērā jau iepriekš. Ieņēmumu aprēķināšanā rēķinās kā ar pārdošanas ieņēmumiem, tā arī ar ražošanai orientētajām subsīdijām. Paraugaprēķinā ir ņemtas vērā sekojošas subsīdijas: aitas papildus tiešais pabalsts, aitkopības papildus tiešais pabalsts, vienotais platības pabalsts, nelabvēlīgu reģionu pabalsts, bioloģiskās lauksaimniecības pabalsts. Uzskaitītās subsīdijas ir iespējams pieteikt bioloģiskas ražošanas uzņēmumiem.

Uzņēmuma kopējie ienākumi ar subsīdijām ir 17,241.83 €/gadā, no kuriem pārdošanas ienākumi ir € 11.488,81 (67%) un subsīdijas € 5,753.02 (33%). Uzņēmuma peļņa ir ieņēmumu un izdevumu savstarpēja starpība - 2,831.68 €/gada, pieņemot, ka uzņēmums saņem šīs subsīdijas. Bez subsīdijām aitkopības produktu ražošana ir ar zaudējumiem - 2921,33 €/gadā (12.tabula).

12.tabula. Aitkopības uzņēmuma izmaksas, ieņēmumi, subsīdijas un peļņa/zaudējumi

	Kopā lopiem	Vienība	Cena, € / vienība	Kopā, €
Tiešās izmaksas				
Daudzgadīgā zāle	181440	kg	0,007	1275,57
Siens	43794	kg	0,064	2798,95
Spēkbarība	13245	kg	0,120	1589,40
Minerālbarība	591	kg	0,51	301,56
Sāls	819	kg	0,38	311,39
Medikamenti un veterinārais dienests	168	Procedūra	4,79	805,29
Cirpšana (pakalpojums)	103	Procedūra	1,92	197,49
Krotālijas	130	pāris	0,89	116,32
Netiešās izmaksas				
Ēku nolietojums	1 x	gadā	817,38	817,38
Elektriskais gans + aploks (23 ha)	1 x	gadā	165,27	165,27
Apdrošināšana	1 x	gadā	127,82	127,82
Krotāliju knaibles	1 x	gadā	5,97	5,97
Elektroenerģija (gans + kūts)	1 x	gadā	446,74	446,74
Zemes nodoklis	23	ha	4,00	92,00
Izdevumi darbaspēkam	2330	stundas	2,30	5359,00
Kopējie izdevumi				14410,14
Ieņēmumi				
Jēra gaļa	2200	kg	3,83	8436,34
Aitas gaļa	700	kg	2,56	1789,53
Vilna	412	kg	0,64	263,32
Mēsli	118	t	8,50	999,63
Kopējie pārdošanas ieņēmumi				11488,81
Subsīdijas				
Aitas papildu tiešais pabalsts	100	aitas	5,35	535,00

Aitkopības papildu tiešais pabalsts	100	aitas	10,19	1018,62
Vienotais platības pabalsts	23	ha	80,90	1860,67
Nelabvēlīgo reģionu pabalsts	23	ha	24,99	574,76
Bioloģiskā lauksaimniecības ražošanas pabalsts	23	ha	76,69	1763,96
Kopā subsīdijas				5753,02
Kopējie ieņēmumi (ieņēmumi + subsīdijas)				17241,83
Peļņa ar subsīdijām				2831,68
Peļņa/zaudējumi bez subsīdijām				-2921,33

Aitkopības paraugaprēķins liecina, ka 100 galvu pamata ganāmpulka uzturēšana nes uzņēmumam peļņu tikai gadījuma, ja uzņēmums saņem pabalstus, jo pretējā gadījumā uzņēmums ir zaudējumos.

Aitkopības rentabilitāte galvenokārt ir atkarīga no ganāmpulka lieluma izrietošā produkcijas apjoma realizācijas vienības cenas un aitkopībai izdarīto izdevumu vienības cenas savstarpējas attiecības. Ieņēmumus no aitkopības var celt ražojot dažādus nišas produktus, piemēram dažādu no blakus produktiem ražoto rokdarbu realizēšana, aitas piena siera izgatavošana utt.

2.7. Produktu attīstības centrs

Aitas gaļas patēriņš ir bijis ar vismazāko īpatsvaru gaļas patēriņš. Tas ir saistīts ar ražošanas sezonālītāti, kvalitatīvas gaļas nepietiekamību, salīdzinoši augstu mazumtirdzniecības cenu, sezonas pieejamību un nepietiekamiem patērēšanas ieradumiem. Mazumtirdzniecības tīklā ir trūkums pēc aitas gaļas, jo ataudzētājiem ir grūti atrast ar aitu apstrādes līniju kautuvi. Ir svarīga aitas gaļas apjomu stabilizēšana, šādi padarot aitkopību par darbojošos nozari, kas spētu grozīt cenas un pārstrādātāju attieksmes. Ražotnēm šobrīd nav lielāka interese pret aitas gaļu un aitas gaļas produktu ražošanu, jo aitu iepirkšanu ierobežo sezonālītāte, kas kavē ražotnēm slēgt līgumus par aitas gaļas realizāciju, jo pieņem, ka iepirkumiem ir jābūt regulāriem. Viena izeja būtu nelielās lopkautuvēs kopā ar apstrādes virtuvi, kur notiek gaļas sadale un dažādu produktu izgatavošana. Šādā t.s. produktu attīstīšanas centra radīšanā ir svarīga aitkopju kopdarbība, kas nodrošina sadarbību starp lopkopjiem un apstrādātājiem un ļautu atrast labākas iespējas savas produkcijas realizēšanai.

Produktu attīstības centra mazie ražotāji varētu sākt ražot savu produktu.

Pilnīgu produktu attīstības centra rentabilitātes analīzi nav iespējams veikt, jo tam ir nepieciešami dati, kas pašlaik nav pieejami. Piemēram, ir nepieciešams zināt kautuves plānoto atrašanās vietu, projektu skices un nepieciešamo materiālu sarakstu. Pirms tam ir jāveic atrašanās vietas analīze un tehnoloģiskais pētījums un jāsagatavo projekts. Skaidrs ir tikai tas, ka plānotais produktu attīstīšanas centrs nav tik ienesīgs bizness, lai to būtu iespējams izvērst par īpašnieka finansēm un/vai izbūvēt par bankas kredītu atmaksāt spējīgu projektu. Turklāt būtu jāsagatavo visaptverošs biznesa plāns ar finanšu un ekonomisko analīzi.

Līdz šim lielāko daļu nokauto lopu gaļas patērē paši lopkopji, pārdod saviem tuvākajiem radniekiem un pārdod no rokas rokā (katram aitkopim ir izveidojies savs patērētāju loks). Arī šādi pārdodamai gaļai ir jābūt kvalitatīvai, labi iepakotai, precīzi nosvērtai un nekaitīgai. Gaļas pārdošana nozīmē ilgtermiņa uzticamību, kvalitātes nodrošināšanu un pārdošanas prasmes. Produktu attīstības centrs sniedz iespēju nodrošināt gaļas kvalitāti un uzticības palielināšanos pret visiem mazajiem ražotājiem, kas palielina pārdošanas iespējas, jo pašreizējā pusoficiāla tirdzniecība nevar turpināties un attīstīties par plašu un uzticamu uzņēmējdarbību.

Produktu attīstības centra vietas izvēlē vispirms būtu jāreķinās ar loģistiski vispiemērotāko vietu dzīvnieku pievešanai. Kautuvei ir jāatrodas kādā no galvenā ceļa tiešā tuvumā. Zemes gabalam ir jābūt ar piemērotam īpašībām, elektrolīnijas esamību, pieeju zemes gabalam un iedzīvotāju attālumu. Jārēķinās arī ar attīstības iespējam – paplašināšanos, saistīto ražošanu un dažādiem pakalpojumiem paredzēto piebūvju plānošanu. Arī no produkcijas pārdošanas viedokļa ir ļoti svarīgs produktu attīstības centra ārējais izskats, ar to iegūstot patērētāju uzticību un izmantot to zīmola veicināšanā un *story* veidošanā.

Tā kā šī darba ietvaros nav iespējams izcelt Setomā būvējama aitas gaļas produktu attīstības centra ekonomiskos rādītājus, pamatojas uz Hīumā plānotās kautuves datiem (Hīumā Produktu attīstības centra rentabilitātes analīze). Plānota ir aptuveni 321 m² liela ražošanas ēka, kuras aprēķinātā sākotnējā izmaksa ir € 357 900. Produktu attīstības centrā tiek plānots piedāvāt šādus pakalpojumus: aitu kaušana, gaļas griešana; aitas gaļas iepakošana; liellopu kaušana, liellopu atkaulošana un griešana, liellopu gaļas iepakošana un citi pakalpojumi (maltās gaļas izgatavošana, saldētavas izmantošana, liellopu gaļas nostāvēšanās utt.). Prognozējamais minimālais ražošanas apjoms ir aprēķināts 1250 aitām un 250 liellopiem gadā. Pēc šobrīd zināmiem datiem, 2011.gadā Setomā un Apes reģionā kopējais ražošanas apjoms būtu 960 aitas (pamatojoties uz pieņēmumu, ka visas reģistrētās aitas atnesīsies un 80% no jēriem pārdos gaļā). Šis apjoms norāda, ka Setomā un Apes pagastā šāda apjoma sasniegšanai ir vajadzīgs aitkopību paplašināt vai iesaistīt tuvāko pagastu aitkopjus.

Rēķinoties ar vidējo gaļas patēriņu Igaunijā, Setomā iedzīvotājiem būtu nepieciešams 142 aitas gadā, lai segtu vidējo aitas gaļas nepieciešamību (13.zīm.). Tā kā šie ir vidējie rādītāji, tad var uzskatīt, ka šis rādītājs Setomā ir ievērojami augstāks, jo jāņem vērā arī tūristu kā papildus patērētāju vēlmes. Lai šāds produktu attīstības centrs uzsāktu darbu, ir nepieciešams reģionā propagandēt arī aitas gaļu un pievērst tūrisma saimniecību interesi pret aitas gaļas pasniegšanu apmeklētājiem. Apskatot iepriekšējo Setomā un Apes reģionu iedzīvotāju gaļas patēriņa ieradumu analīzi, bija redzams, ka vietējie iedzīvotāji bija ļoti ieinteresēti par kūpinātiem gaļas produktiem, no tā izriet, ka šāds ražošanas centrs ir būtiski nepieciešams, lai apmierinātu vietējo patērētāju vajadzības.

13.tabula Setomā iedzīvotāju gaļas patēriņa apjoms

Lauksaimniecības produkta nosaukums	Patēriņš uz vienu iedzīvotāju, kg	Setomā iedzīvotāju lauksaimniecības produktu vajadzība	
		kg	Naturālajā izteiksmē, lops

Liellopu gaļas patēriņš, kg	12,6	51131	170
Cūkgaļas patēriņš, kg	34,3	139189	1740
Aitas un kazas gaļas patēriņš, kg	0,7	2841	142

(Priekšnosacījumi: Setomā reģionā ir 4058 iedzīvotāju, aitas kautsvars ir 20 kg, cūkas kautsvars ir 80 kg, liellopa kautsvars ir 300 kg)

Izvērtējot līdzīga produktu attīstības centra izbūvi Setomā, būtu nepieciešams sagatavot visaptverošu projektu ar rentabilitātes analīzi. Tā kā Igaunijā ir liels trūkums pēc bioloģiski audzēto lopu kautuvēm, kas sniegtu dažādus pakalpojumus un produktu ražošanas iespējas, būtu ļoti noderīgi turpināt šī jautājuma izskatīšanu, jo arī kaimiņvalsti Latvijā trūkst atbilstošu pakalpojumu sniedzēji.